

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PEDRA CRUZ VILLALÓNA
přednesené dne 30. května 2013¹

Věc C-306/12

**Spedition Welter GmbH
proti
Avanssur SA**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landgericht Saarbrücken (Německo)]

„Směrnice 2009/103/ES — Pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel — Článek 21 odst. 5 — Škodní zástupce — Pasivní zastoupení pro doručování soudních písemností — Vnitrostátní právní úprava, která platnost doručení podmiňuje existencí výslovného zmocnění zástupce žalovaným — Přímý účinek — Povinnost konformního výkladu — Trojstranný účinek směrnice“

1. Landgericht Saarbrücken se obrátil na Soudní dvůr s několika pochybnostmi o výkladu a dovolatelnosti čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103/ES o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění². Předkládající soud se konkrétně táže, zda uvedené ustanovení umožňuje občanskoprávnímu soudu doručit platně žalobu „škodnímu zástupci“, jestliže mu žalovaný neudělil výslovné zmocnění. V případě kladné odpovědi na první otázku má předkládající soud pochybnosti rovněž ohledně dovolatelnosti uvedeného článku 21 v „trojstranném“ vztahu, o jaký se jedná v projednávané věci, kdy směrnice je uplatňována vůči veřejné moci, ovšem s nepřímými důsledky pro jednotlivce.

I – Právní rámec

A – Unijní právní rámec

2. Směrnice 2009/103 zrušila směrnici 2002/26 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel³. Nový předpis nicméně zachoval znění ustanovení, která jsou předmětem výkladu v projednávané věci, z nichž je třeba zdůraznit následující body odůvodnění a zejména články 20 a 21.

„(20) Poškozeným z nehod motorových vozidel by mělo být zaručeno srovnatelné zacházení nezávisle na tom, na kterém místě Společenství k nehodám dojde.

[...]

1 — Původní jazyk: španělština.

2 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. září 2009 (Úř. věst. L 263, s. 11).

3 — Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. května 2000 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnic Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS (Úř. věst. L 181, s. 65; Zvl. vyd. 06/03, s. 331).

- (34) Poškození, kteří utrpěli věcnou škodu nebo škodu na zdraví v důsledku dopravní nehody spadající do působnosti této směrnice, která se stala v jiném státě než ve státě jejich bydliště nebo sídla, by měli mít možnost uplatnit nárok v členském státě svého bydliště nebo sídla vůči škodnímu zástupci jmenovanému v něm pojišťovnou osoby, která odpovídá za škodu. Toto řešení by umožnilo vyřídit škody utrpěné poškozenými mimo území jejich členského státu bydliště nebo sídla postupy, s nimiž jsou obeznámeni.
- (35) Tímto systémem škodních zástupců v členském státě bydliště nebo sídla poškozeného zůstává nedotčeno rozhodné hmotné právo i otázky soudní příslušnosti.

[...]

- (37) Mělo by být stanoveno, že členský stát, v němž je pojišťovně vydáno povolení, po ní má požadovat, aby jmenovala škodní zástupce s bydlištěm nebo usazené v ostatních členských státech s cílem shromažďovat všechny nezbytné informace týkající se nároků vyplývajících z takovýchto nehod a přijímat odpovídající kroky k likvidaci škod jménem a na účet pojišťovny, včetně vyplacení náhrady škody. Škodní zástupci by měli mít dostatečnou pravomoc k zastupování pojišťovny vůči osobám, které utrpěly škodu v důsledku těchto nehod, a rovněž zastupovat pojišťovnu před orgány daného státu, včetně případného zastupování před soudy, je-li to slučitelné s pravidly mezinárodního práva soukromého o stanovení soudní příslušnosti.

[...]

Článek 20

Zvláštní opatření týkající se náhrady škody pro poškozené v důsledku nehody, k níž došlo v jiném členském státě než ve státě jejich bydliště nebo sídla

1. Účelem článků 20 až 26 je stanovit zvláštní opatření použitelná pro poškozené, již mají nárok na náhradu věcné škody nebo škody na zdraví v důsledku nehod, k nimž došlo v jiném členském státě než v členském státě bydliště nebo sídla poškozeného, a které byly způsobeny provozem vozidel pojištěných a majících obvyklé stanoviště v členském státě.

Aniž jsou dotčeny právní předpisy třetích zemí o občanskoprávní odpovědnosti a mezinárodní právo soukromé, vztahují se tato ustanovení rovněž na poškozené s bydlištěm nebo sídlem v členském státě, již mají nárok na náhradu věcné škody nebo škody na zdraví v důsledku nehod, k nimž došlo ve třetí zemi, jejíž národní kancelář pojistitelů se připojila k systému zelených karet, jsou-li tyto nehody způsobeny provozem vozidel pojištěných a majících obvyklé stanoviště v členském státě.

2. Články 21 a 24 se použijí pouze v případě nehod způsobených provozem vozidla:

- a) pojištěného u provozovny v jiném členském státě než ve státě bydliště nebo sídla poškozeného a
- b) majícího obvyklé stanoviště v jiném členském státě než ve státě bydliště nebo sídla poškozeného.

Článek 21

Škodní zástupci

1. Členské státy přijmou nezbytná opatření, aby všechny pojišťovny pojišťující rizika zařazená do odvětví 10 bodu A přílohy směrnice 73/239/EHS kromě odpovědnosti dopravce jmenovaly škodního zástupce v každém jiném členském státě, než kde získaly úřední povolení.

Úkolem škodního zástupce je projednání a vyřízení nároků vzniklých z nehody v případech uvedených v čl. 20 odst. 1.

Škodní zástupce musí mít bydliště nebo být usazen v členském státě, v němž je jmenován.

Výběr škodního zástupce je věcí uvážení pojišťovny.

Členské státy nesmějí tuto volbu omezit.

3. Škodní zástupce může jednat za jednu nebo i více pojišťoven.

4. Škodní zástupce shromažďuje v souvislosti s takovými nároky veškeré informace nutné k jejich vyřízení a přijímá opatření nezbytná k jednání o likvidaci škod.

Požadavek jmenování škodního zástupce nevyklučuje právo poškozeného nebo jeho pojišťovny zahájit řízení přímo proti osobě, která nehodu způsobila, nebo její pojišťovně.

5. Škodní zástupci jsou vybaveni dostatečnými pravomocemi k zastupování pojišťovny ve vztahu k poškozeným v případech uvedených v čl. 20 odst. 1 a k uspokojení jejich nároků na náhradu škody v plném rozsahu.

Musí být schopni zkoumat případ v úředním jazyce nebo jazycích členského státu bydliště nebo sídla poškozeného.

6. Jmenování škodního zástupce samo o sobě nepředstavuje otevření pobočky ve smyslu čl. 1 písm. b) směrnice 92/49/EHS a škodní zástupce není považován za provozovnu ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 88/357/EHS ani za provozovnu ve smyslu nařízení (ES) č. 44/2001.“

B – Vnitrostátní právní rámec

3. Směrnice 2009/103 byla v Německu provedena prostřednictvím Versicherungsaufsichtsgesetz (dále jen „VAG“). Konkrétně článek 21 odst. 5 směrnice byl proveden prostřednictvím § 7b odst. 2 VAG, který zní takto:

„2. Škodní zástupce musí mít bydliště nebo být usazen ve státě, v němž je jmenován. Může jednat za jednu nebo i více pojišťoven. Je vybaven dostatečnými pravomocemi k zastupování pojišťovny ve vztahu k poškozeným a k uspokojení jejich nároků na náhradu škody v plném rozsahu. Musí splňovat podmínky nezbytné k vyřízení věci v úředním jazyce nebo jazycích státu, v němž je jmenován.“

4. Režim doručování v německém občanskoprávním řízení je upraven v § 166 a následujících Zivilprozessordnung. Jeho § 171, týkající se doručování zástupci, stanoví toto:

„Řádně určenému zástupci lze doručovat se stejnými právními účinky jako zastupovanému. Zástupce musí předložit písemnou plnou moc.“

II – Skutkové okolnosti a původní řízení

5. Spedition Welter je podnik usazený v Německu, vlastník nákladního automobilu, který byl účastníkem dopravní nehody, k níž došlo dne 24. června 2011 na předměstí Paříže. Kvůli nehodě podala společnost Spedition Welter k německým soudům žalobu proti řidiči druhého vozidla, které bylo účastníkem nehody, s bydlištěm ve Francii, jenž měl sjednáno pojištění občanskoprávní odpovědnosti u pojišťovny Avanssur S. A. se sídlem rovněž ve Francii.

6. Soud prvního stupně doručil žalobu škodnímu zástupci společnosti Avanssur S. A. v Německu, pojišťovně AXA Versicherungs AG.

7. AXA Versicherungs AG žalobu odmítla převzít a uvedla, že žalovaná ji nezmocnila výslovně pro doručování.

8. Soud prvního stupně prohlásil žalobu za nepřijatelnou kvůli závažné formální vadě, jelikož nebyla řádně doručena žalované. Podle soudu prvního stupně měla být žaloba na základě platných nástrojů soudní spolupráce, konkrétně nařízení 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, doručena přímo společnosti Avanssur S. A.⁴

9. Žalobkyně s tímto výkladem nesouhlasila a podala k Landgericht Saarbrücken odvolání, v němž se dovolávala přímo čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Žalobkyně má za to, že uvedené ustanovení představuje zákonné zmocnění zástupce pro účely doručování v rámci sporu týkajícího se občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

10. Vzhledem k pochybnostem, které tvrzení žalobkyně vyvolalo, Landgericht Saarbrücken nařídil přerušit řízení a rozhodl o položení následující předběžné otázky Soudnímu dvoru.

III – Předběžná otázka položená Soudnímu dvoru

11. Dne 26. června 2012 byla do rejstříku Soudního dvora zapsána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landgericht Saarbrücken, jejíž znění je následující:

„1) Má být čl. 21 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. L 263, s. 11; dále jen „směrnice 2009/103“) vykládán v tom smyslu, že pravomoci škodního zástupce zahrnují pasivní zmocnění pro doručování na účet pojišťovny, takže v řízení zahájeném poškozeným proti pojišťovně za účelem získat náhradu škody způsobené dopravní nehodou lze provést soudní doručení s účinky vůči pojišťovně doručením škodnímu zástupci, kterého si pojišťovna určila?

V případě kladné odpovědi na první otázku:

2) Má čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103/ES takový přímý účinek, že se poškozený může tohoto účinku dovolávat před vnitrostátním soudem s tím následkem, že vnitrostátní soud je povinen vycházet z platného doručení pojišťovně, bylo-li doručení provedeno škodnímu zástupci jako „zástupci“ pojišťovny, ačkoliv zmocnění pro doručování nebylo uděleno právním úkonem a ani vnitrostátní právo nestanoví v tomto případě zákonné zmocnění, když doručení jinak splňuje všechny podmínky stanovené vnitrostátním právem?“

12. Písemné vyjádření předložily Avanssur SA, Rakouská republika, Portugalská republika a Evropská komise.

4 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. listopadu 2007 (Úř. věst. L 324, s. 79).

IV – Analýza

A – První předběžná otázka

13. Prostřednictvím první otázky se Landgericht Saarbrücken táže, zda čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 přiznává „škodním zástupcům“ pasivní zmocnění pro doručování písemností adresovaných pojišťovně v rámci občanskoprávního řízení.

14. Osoby zúčastněné na řízení zastávají rozdílná stanoviska. Na jedné straně Rakouská republika a Komise tvrdí, že uvedený čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 zaručuje pasivní zmocnění, které zahrnuje jak správní, tak soudní řízení. Naproti tomu společnost Avanssur S. A. a Portugalská republika mají za to, že ustanovení nijak nezmiňuje soudní řízení, takže jakékoliv zmocnění pro uvedené účely je za okolností projednávaného případu vyloučeno.

15. Považuji za nutné učinit před výkladem uvedeného čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 několik předběžných poznámek.

16. Zprvée, německé soudy jsou k projednávání jim předloženého sporu mezinárodně příslušné. Účastníci řízení ani německé soudy, které dosud rozhodovaly, nepochybují o mezinárodní soudní příslušnosti těchto soudů k rozhodnutí sporu. Jak ukážu později, tento bod je důležitý, jelikož vylučuje řadu obav, z nichž vychází znění čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. V projednávaném případě jde tedy o spor týkající se výlučně rozsahu pasivního zmocnění pro doručování a tato otázka v žádném případě nemůže změnit mezinárodní soudní příslušnost soudů, které spor projednávají.

17. Kromě toho je nutné rovněž zdůraznit neméně relevantní bod. Sporné oprávnění se týká pasivního zastoupení pro konkrétní účely doručení soudní písemnosti, kterou je žaloba. Předmětem zastoupení, které společnost Spedition Welter připisuje společnosti AXA Versicherungs AG, není obrana před soudem ani obecné zastoupení žalované před německými soudy. Zastoupení, které podle společnosti Spedition Welter vyplývá z čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103, je omezeno na doručování soudních písemností, aniž je jakkoliv dotčeno postavení společnosti Avanssur S. A. jako žalované nebo podmínky, za kterých se má v řízení bránit. Výhodou tohoto pasivního zastoupení pro doručování soudních písemností je, že se žalobce vyhne mezinárodnímu doručování nebo, v projednávaném případě, doručování v souladu s postupy nařízení 1393/2007, které – jak je uvedeno ve spisu – s sebou nesou náklady na překlad, které při využití zástupce nevzniknou.

18. Otázka, kterou se zde zabýváme, je tedy omezena na konkrétní a velmi přesný bod. V konečném důsledku je třeba vyjasnit, zda „škodní zástupce“ ve smyslu směrnice 2009/103 má pasivní zmocnění pro doručení soudní písemnosti, konkrétně žaloby.

19. Po tomto upřesnění přezkoumám genezi čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 a poté toto ustanovení vyložím ve světle účelu a systematiky uvedeného předpisu.

1. Geneze čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103

20. Jak bylo uvedeno výše, směrnice 2009/103 zrušila směrnici 2000/26, která zásadně změnila směrnice 73/239/EHS a 88/357/EHS⁵. Článek 21 odst. 5 směrnice 2009/103 vychází z článku 4 směrnice 2000/26. Posledně uvedené ustanovení, začleněné tedy v roce 2000, přineslo jedno z řady dalších zlepšení harmonizovaného režimu pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel.

21. Komise byla vždy pro to, aby škodní zástupce měl oprávnění převzít doručované soudní písemnosti soudu, který řeší občanskoprávní odpovědnost pojistitele, a uvedla to v návrhu směrnice zveřejněném dne 10. října 1997⁶, který obsahoval ustanovení, jež bylo předchůdcem pozdějšího článku 4, následujícího znění:

„Škodní zástupce musí být vybaven dostatečnými pravomocemi k zastupování pojišťovny ve vztahu k poškozeným, kteří mohou požadovat náhradu škody, včetně vyplacení této náhrady škody v plném rozsahu, a k zastupování pojišťovny, *nebo případně k zajištění jejího zastupování před soudy, pokud jde o nároky na náhradu škody*, v rozsahu, v němž je to slučitelné s Bruselskou úmluvou o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968 a s ostatními předpisy mezinárodního práva soukromého týkajícími se určení soudní příslušnosti, a před orgány členského státu, na jehož území pojišťovnu zastupuje.“⁷ (*neoficiální překlad*)

22. Ve vysvětlivkách k návrhu Komise dodala, že účelem uvedeného ustanovení je stanovit důsledky, které bude mít jednání zástupce pro poškozeného⁸. Vzhledem k tomu, že zástupce bude zákonným zástupcem pojišťovny při vyřizování nároků, jeho jednání bude zavazovat pojišťovnu ve vztahu k poškozenému. Komise dále dodává:

„Text nezakládá soudní příslušnost země bydliště poškozeného, neboť to by bylo nepřiměřené v případech, které obvykle musí být řešeny na základě jiného práva, než je právo soudu, to znamená v souladu s pravidly mezinárodního práva soukromého soudu, kterému je věc předložena. Proto skutečnost, že zástupce je zmocněn k zastupování pojišťovny ‚před soudy‘, bude mít v kontextu této směrnice v praxi omezený význam“⁹. (*neoficiální překlad*)

23. Je třeba upozornit rovněž na skutečnost, že Komise zdůraznila, že procesní stránka zákonného zastoupení by neměla nijak podmiňovat pravidla mezinárodní soudní příslušnosti. Z tohoto důvodu Komise poukázala na to, což je důležité pro projednávanou věc, že procesní dopad zastoupení bude malý, nebo, jak uvádí text, zastoupení „bude mít v praxi omezený význam“. Tím Komise odkázala na to, že procesní zastoupení se omezuje právě na toto, na zastoupení pro účely určitých procesních úkonů, přičemž hlavní výhodou této funkce je usnadnění doručování, nikoliv změna pravidel určení mezinárodní soudní příslušnosti.

24. Během druhého čtení v Evropském parlamentu bylo ustanovení pozměněno. Odkaz, který činil čl. 3 odst. 5 na „orgány daného státu“, byl přesunut do odůvodnění. Dohoda, ke které Komise, Rada a Evropský parlament dospěly, se podle všeho odráží v jednom ze stanovisek Komise, v němž uvedený orgán souhlasí, ve snaze zabránit jakékoliv možné změně pravidel mezinárodního práva soukromého,

5 — První směrnice Rady 73/239/EHS dne 24. července 1973 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jejího výkonu (Úř. věst. L 228, s. 3; Zvl. vyd. 06/01, s. 14) a směrnice Rady 88/357/EHS dne 22. června 1988 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého pojištění jiného než životního, kterou se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb a kterou se mění směrnice 73/239/EHS (Úř. věst. L 172, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 198).

6 — Návrh čtvrté směrnice o pojištění motorových vozidel, Brusel, 10. října 1997 [COM(97) 510 final, 97/0264 (COD)].

7 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

8 — Návrh čtvrté směrnice uvedený v poznámce pod čarou 5, s. 6–9.

9 — Tamtéž, s. 8.

s odstraněním odkazu na soudy z textu předpisu. Konsensus mezi orgány nicméně spočíval v zachování odkazu na soudy v odůvodnění právě s cílem zajistit přinejmenším „omezenou“ úroveň zastoupení, jak ji hájila Komise na začátku legislativního postupu¹⁰. Byl to tento konsensus, který se nakonec projevil v konečném znění směrnice 2000/26 a následně se odrazil i ve směrnici 2009/103.

25. Z geneze směrnice 2009/103 tedy vyplývá, že podle úmyslu zákonodárce mělo zastoupení pojišťovny ve státě poškozeného obsáhnout pasivní zastoupení pro doručování soudních písemností, třebaže omezené povahy. Stejně tak, a při vědomí důsledků, které by tato funkce zástupce mohla mít pro záruku, kterou pro žalovaného představuje pravidlo příslušnosti soudu žalovaného, Komise i Evropský parlament od začátku projednávání projevovaly starost o to, aby pasivní zastoupení pro doručování nezpůsobilo žádnou změnu obecných nebo zvláštních pravidel mezinárodního práva soukromého použitelných na přeshraniční dopravní spory týkající se občanskoprávní odpovědnosti.

26. Dopad pasivního zastoupení tedy měl být v každém případě „omezený“, jak vyplývá z parlamentních prací. Zdá se rozumné mít za to, že takový „omezený“ účinek zahrnuje přinejmenším oprávnění převzít v zastoupení žalovaného doručované soudní písemnosti, jestliže žalobce zahájí řízení u soudů země svého bydliště nebo sídla. Za těchto okolností doručení žaloby zástupci slouží pouze k formálnímu založení procesně právního vztahu. Jestliže se spor bude projednávat u soudů bydliště nebo sídla žalobce, žalovaný bude muset být v zemi žalobce zastoupen advokátem. Následné soudní písemnosti budou doručovány v jazyce žalobce, jelikož ten bude i jazykem advokáta žalovaného. Shrnuto, pokud jde o dopad, který bude mít pasivní zastoupení podle čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 před soudy, tento dopad bude, jak vyžaduje *ratio* uvedeného ustanovení, omezený.

2. Systematický výklad čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103

27. Jak jsem právě uvedl, čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 stanovením toho, že zástupce musí mít „dostatečné pravomoci“, chtěl obsáhnout pravomoc zastupovat ve vztahu jak k poškozeným, tak k veřejným orgánům, včetně soudů, třebaže jen v případě „omezených“ funkcí. Potvrzení této legislativní vůle se objevuje v bodě 37 odůvodnění směrnice, jehož znění jednoznačně stanoví, že dostatečné pravomoci zahrnují zastupování „před orgány daného státu, včetně případného zastupování před soudy“¹¹.

28. Článek 21 odst. 5 nadto obsahuje druhý pododstavec, v němž je stanoveno, že zástupci „musí být schopni zkoumat případ v úředním jazyce nebo jazycích členského státu bydliště nebo sídla poškozeného“. Jestliže výše komentovaná ustanovení potvrzují, že zastoupení je plně účinné vůči soudům, posledně uvedené ustanovení potvrzuje, že toto zastoupení zahrnuje úkony, u nichž se poškozený může obrátit na zástupce ve svém jazyce. Jak bylo uvedeno v bodě 17 tohoto stanoviska, důvodem toho, proč společnost Spedition Welter od soudu požaduje, aby žalobu doručil zástupci společnosti Avanssur S. A. v Německu, je právě vyhnout se nákladům na překlad, které vyžaduje nařízení 1393/2007. Bod 34 směrnice 2009/103 klade na tuto věc důraz, když poukazuje na důležitost toho, aby poškození mohli své nároky vyřídit „postupy, s nimiž jsou obeznámeni“.

29. Je třeba zdůraznit rovněž skutečnost, že uznání pasivního zastoupení pro doručování soudních písemností nemění pravidla mezinárodního práva soukromého použitelná v dané oblasti. Toto upozornění je důležité, neboť je třeba mít na paměti, že přestože zastupování prostřednictvím škodních zástupců s sebou nese zastupování před soudy, orgány byly obezřetné, aby nezavedly žádné

10 — Ve stanovisku Komise ke změnám navrženým Evropským parlamentem týkajícím se společného postoje Rady v souvislosti s návrhem směrnice, Brusel, 22. února 2000 [COM(2000)94 final, 1997/0264(COD)], s. 4., Komise vyjádřila důležitost zachování odkazu na soudy „s cílem zabránit výkladu, podle něhož jsou pravomoci škodního zástupce omezeny pouze na správní orgány a nezahrnují soudy. Odkaz na mezinárodní právo soukromé je nezbytný k tomu, aby bylo zabráněno jakékoliv možné interferenci s vnitrostátními předpisy v oblasti soudní příslušnosti“.

11 — Zvýraznění provedeno autorem tohoto stanoviska.

pravidlo, jež by změnilo křehkou rovnováhu, kterou se vyznačují ustanovení o mezinárodní soudní příslušnosti a právu použitelném v případech žalob na náhradu škody způsobené dopravními nehodami s přeshraničními prvky. Tato snaha se objevuje opakovaně v bodě 35, v závěru bodu 36 a v bodě 38 odůvodnění směrnice 2009/103.

30. Výše uvedené argumenty zdá se nemůže vyvrátit teze, kterou hájí společnost Avanssur S. A. a Portugalská republika, podle níž neexistence výslovného uvedení pasivního zastoupení pro doručování soudních písemností potvrzuje úmysl zákonodárce tuto formu zastoupení vyloučit. Jak bylo uvedeno v bodech 20 až 24 tohoto stanoviska, úmyslem zákonodárce bylo právě tento typ zastoupení, třebaže omezené povahy, zahrnout, přičemž i systematika směrnice 2009/103 hovoří rovněž ve prospěch téhož výkladu. Nicméně tezi společnosti Avanssur a Portugalské republiky oslabuje ještě další argument, který správně uvádí Komise.

31. Jak bylo uvedeno výše, článek 22 upravuje postup při odškodnění, podle něhož se poškozený může obrátit přímo na zástupce pojišťovny ve státě svého bydliště nebo sídla, což mu nadto umožňuje uplatnit nárok ve svém jazyce. Kromě toho článek 18 směrnice 2009/103 od členských států vyžaduje, aby stanovily opatření, která poškozeným v důsledku nehod způsobených vozidlem krytým pojištěním zajistí, aby „měli přímý nárok vůči pojišťovně pojišťující osobu, která odpovídá za škodu, pro případ občanskoprávní odpovědnosti“. Německo tak učinilo, jak připomíná předkládající soud s odkazem na mezinárodní soudní příslušnost německých soudů v projednávaném sporu¹².

32. Proto je přinejmenším překvapivé, že po uskutečnění předběžných úkonů přímo u zástupce, a s možností přímé žaloby proti pojišťovně, nelze doručování soudních písemností směřovat rovněž přímo na zástupce, jehož funkcí je, v souladu s cíli směrnice 2009/103, usnadnit poškozenému vyřízení jeho nároku a případně uplatnění žaloby na náhradu škody.

33. Vzhledem k výše uvedeným argumentům mám tedy za to, že čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103, když hovoří o „dostatečných pravomocích“ škodního zástupce, musí být s ohledem na svou historii a systematický kontext vykládán v tom smyslu, že zahrnuje pasivní zastoupení pro doručování soudních písemností, jako je doručení žaloby podané poškozeným v rámci občanskoprávního řízení u soudu mezinárodně příslušného k rozhodnutí sporu.

B – Druhá předběžná otázka

34. Prostřednictvím druhé předběžné otázky se předkládající soud táže, zda čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103 má takový přímý účinek, že se jej poškozený může dovolávat před vnitrostátním soudem s tím následkem, že vnitrostátní soud je povinen vycházet z platného doručení pojišťovně, bylo-li doručení provedeno škodnímu zástupci jako „zástupci“ pojišťovny.

35. Jak je známo, určení přímého účinku normy unijního práva, včetně směrnic, není podmínkou pro její uplatnění. Norma unijního práva může být použitelná, aniž má nutně přímý účinek¹³. Přímý účinek spočívá tedy ve způsobilosti normy unijního práva vyřešit skutkový stav z vlastní autority, aniž je nutné zapojení jiných norem, ať již unijních nebo vnitrostátních¹⁴. Nicméně i když unijní norma nemá přímý účinek, může hrát při řešení sporu významnou úlohu, jelikož je pro soud pověřený jeho rozhodnutím užitečná. V posledně uvedeném případě nebude mít unijní norma přímý účinek, nicméně bude „použitelná“ v uvedeném smyslu.

12 — Předkládající soud odkazuje v tomto bodě na ustanovení § 68 a § 72–74 ZPO.

13 — K této otázce viz Lenaerts, K. a Corthaut, T., „Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law“, *European Law Review*, 31, č. 3, 2006.

14 — Mimo jiné rozsudky ze dne 5. února 1963, Van Gend & Loos (26/62, Recueil, s. 1, body 11 až 13); ze dne 3. dubna 1968, Molkerei-Zentrale Westfalen v. Lippe (28/67, Recueil, s. 211, body 186 a 187); ze dne 4. prosince 1974, Van Duyn (41/74, Recueil, s. 1337, bod 7), a ze dne 9. února 1982, Garland (12/81, Recueil, s. 359, body 14 a 15).

36. Názornější příklad toho, že použitelnost normy unijního práva není synonymem jejího přímého účinku, ukazuje takzvaná povinnost konformního výkladu. Norma unijního práva, která nemá přímý účinek, například neprovedená směrnice, která má účinky mezi jednotlivci, může být na daný případ použitelná, jelikož vnitrostátní soud má v každém případě povinnost vykládat vnitrostátní právo v jejím světle. Směrnice se použije a soud ji musí při řešení sporu uplatnit, jiná věc ovšem je, že ji soud může použít pouze k výkladovým účelům a v rozsahu, v němž tomu vnitrostátní právo kategoricky nebrání, protože nemá přímý účinek. Právě to je případ, kterým se zde zabýváme, takže odpověď předkládajícímu soudu je třeba začít na prvním místě přezkumem toho, zda je možné německé právo vyložit v souladu se směrnicí 2009/103. Kdyby odpověď byla kladná, nebylo by nutné zkoumat, zda čl. 21 odst. 5 uvedené směrnice má přímý účinek.

37. Komise hájí možnost výkladu německého práva ve světle čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Podle jejího názoru německé právo v § 7b odst. 2 VAG přebírá doslova obsah čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Jestliže tedy toto ustanovení směrnice 2009/103 musí být, jak jsem navrhl výše, vykládáno v tom smyslu, že zástupci přiznává oprávnění k pasivnímu zastoupení pro doručování soudních písemností, § 7b odst. 2 VAG nepřipouští odlišný výklad.

38. Sdílím názor Komise. Pokud totiž Soudní dvůr potvrdí výklad ustanovení unijního práva, vnitrostátní normy, které evropskou normu přímo provádějí a striktně přebírají, musí být vykládány v témže smyslu jako tato evropská norma. Nastane-li případ, jako je tomu zde, že prováděcí vnitrostátní norma je formulována stejně jako evropská norma, je zjevné, že přípustný je pouze společný výklad evropské a vnitrostátní normy. V tomto případě – a aniž je dotčeno, že toto rozhodnutí přísluší předkládajícímu soudu – mám za to, že § 7b odst. 2 VAG musí být vykládán stejným způsobem jako původní evropská norma, s níž úzce souvisí, v tomto případě čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103.

39. Kromě toho rozhodně nelze tvrdit, že ZPO možnost pasivního zastoupení pro doručování kategoricky vylučuje. Ustanovení § 170 a 171 výslovně upravují možnost doručování zástupci. Ačkoliv § 170 se omezuje na určité případy, § 171 ji upravuje obecně pro případy, kdy zastupovaný na základě předchozí dohody určil zástupce. Je třeba připomenout, že čl. 21 odst. 1 směrnice 2009/103 vyžaduje od členských států přijetí opatření nezbytných k tomu, aby pojišťovny jmenovaly v každém členském státě zástupce. Je zjevné, že toto zastoupení se realizuje prostřednictvím dohod mezi pojišťovnami. Jestliže tedy směrnice 2009/103 zaručuje pasivní zastoupení pro doručování, dohody mezi zástupcem a zastupovaným mohou působit jako projev vůle, kterým se v konkrétním případě zřizuje zastoupení předem zajištěné prostřednictvím směrnice.

40. Předkládajícímu soudu zjevně přísluší vyložit jeho právo v souladu s čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Tuto úlohu musí předkládající soud provést, jak měl možnost uvést Soudní dvůr, „s použitím [...] výkladových metod [uznávaných vnitrostátním právem] [...] za účelem dosažení výsledku sledovaného směrnicí“¹⁵. V rozsahu, v němž tato možnost existuje, a zdá se, že v projednávaném případě tomu tak je, není nutné rozhodovat o přímém účinku uvedeného ustanovení.

41. Naproti tomu je třeba před dokončením analýzy druhé předběžné otázky vyjasnit, zda se uplatní jedna ze dvou výjimek z povinnosti konformního výkladu stanovených judikaturou Soudního dvora.

42. Zprv, povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k obsahu směrnice, pokud vykládá a používá relevantní pravidla vnitrostátního práva, nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*¹⁶. Toto omezení se však projevuje pouze tehdy, je-li rozpor mezi různými pravidly jednoznačný, což není případ projednávané věci. Ustanovení § 171 ZPO, s výhradou ověření ze strany

15 — Rozsudek ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01, Sb. rozh. s. I-8835, bod 116).

16 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 15. dubna 2008, Impact, C-268/06, Sb. rozh. s. I-2483, bod 100); ze dne 23. dubna 2009, Angelidaki a další (C-378/07 až C-380/07, Sb. rozh. s. I-3071, bod 199), a ze dne 24. ledna 2012, Domínguez, C-282/10).

předkládajícího soudu, upravuje pasivní zastoupení pro doručování obecně a nevylučuje výslovně případ, jako je ten projednávaný. Vedle výše uvedeného je třeba přihlídnout k obsahu již citovaného § 7b odst. 2 VAG, jehož systematický výklad ve spojení s § 171 ZPO by neměl vést k neřešitelnému konfliktu mezi vnitrostátními a unijními normami.

43. Zadruhé, povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k obsahu směrnice, pokud vykládá a používá relevantní pravidla vnitrostátního práva, je omezena rovněž obecnými právními zásadami, zejména zásadou právní jistoty a zásadou zákazu zpětné účinnosti¹⁷.

44. Zde však o takový případ nejde. Spor mezi společnostmi Spedition Welter a Avanssur, třebaže v něm stojí proti sobě, odpovídá, pokud jde o doručování soudních písemností, spíše „trojstrannému vztahu“, do něhož jsou samozřejmě zapojeni dva jednotlivci, ale i veřejná moc. Když totiž jednotlivec požádá německý soud o doručení soudní písemnosti jinému jednotlivci, obrací se žadatel na členský stát. Žalovaný je nepřímým adresátem žádosti žalobce, která však jasně směřuje k soudu.

45. K tomuto typu situací Soudní dvůr opakovaně uvedl, že „samotné negativní dopady na práva třetích osob, i když jsou tyto důsledky určité, neodůvodňují to, aby bylo jednotlivci bráněno dovolávat se ustanovení směrnice proti dotčenému členskému státu“¹⁸. Právě těchto samotných negativních dopadů by se mohla dovolávat společnost Avanssur S. A., když nesouhlasí s konformním výkladem německého práva ve světle čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Jak však bylo právě uvedeno, takový druh dopadů nebrání uplatnění směrnice, a tím spíše ani možnosti, aby měla účinky na výklad vnitrostátního práva.

46. Proto s ohledem na výše uvedené argumenty mám za to, že v rozsahu, v němž německé právo obsahuje prováděcí normu, jejíž formulace odpovídá formulaci čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103, musí vnitrostátní soud vyložit vnitrostátní právo v souladu s uvedeným čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103. Za okolností projednávané věci nebyla zjištěna omezení uvedeného konformního výkladu, jelikož unijní právo neslouží jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*, a nejsou ani porušovány obecné zásady právní jistoty a zákazu zpětné účinnosti, přičemž tato posouzení musí ověřit předkládající soud.

V – Závěry

47. Ve světle výše uvedeného navrhuji Soudnímu dvoru, aby na předběžné otázky položené Landgericht Saarbrücken odpověděl následovně:

- „1) Článek 21 odst. 5 směrnice 2009/103, když hovoří o ‚dostatečných pravomocích‘ škodního zástupce, musí být s ohledem na svou historii a systematický kontext vykládán v tom smyslu, že zahrnuje pasivní zastoupení pro doručování soudních písemností, jako je doručení žaloby podané poškozeným v rámci občanskoprávního řízení u soudu mezinárodně příslušného k rozhodnutí sporu.
- 2) V rozsahu, v němž německé právo obsahuje prováděcí normu, jejíž formulace odpovídá formulaci čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103, musí vnitrostátní soud za okolností projednávané věci vyložit vnitrostátní právo v souladu s uvedeným čl. 21 odst. 5 směrnice 2009/103.“

17 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 8. října 1987, Kolpinghuis Nijmegen (80/86, Recueil, s. 3969, bod 13); ze dne 15. dubna 2008, Impact (C-268/06, Sb. rozh. s. I-2483, bod 100), a obdobně i rozsudek ze dne 16. června 2005, Pupino (C-105/03, Sb. rozh. s. I-5285, body 44 a 47).

18 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 22. února 1990, Busseni (C-221/88, Recueil, s. I-495, body 23 až 26); ze dne 4. prosince 1997, Daihatsu Deutschland (C-97/96, Recueil, s. I-6843, body 24 a 26); ze dne 7. ledna 2004, Wells (C-201/02, Recueil, s. I-723, bod 57), a ze dne 17. července 2008, Arcor AG (C-152/07 až C-154/07, Sb. rozh. s. I-5959, bod 35).